

Жайыттарды башкаруу жана
пайдалануу боюнча планын
жана жайыттарды
пайдалануунун ар жылдык
планын иштеп чыгуу тартиби
жөнүндө типтүү жобого
Тиркеме

**Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча планын жана
Жайыттарды пайдалануунун ар жылдык планын карап чыгуу жана
баа берүү тартиби жөнүндө
Нускама**

1-глава. Жалпы жоболор

1. Ушул Нускама Кыргыз Республикасынын “Жайыттар жөнүндө” Мыйзамынын негизинде иштелип чыкты жана Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча планын жана жайыттарды пайдалануунун ар жылдык планын (мындан ары- Пландар) карап чыгуунун жана баа берүүнүн тартибин аныктайт.

2. Пландар, жергиликтүү өз алдынча башкаруунун аткаруучу органы- айыл өкмөтү тарабынан иштелип чыгат.

3. Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары Пландарды иштеп чыгууда Кыргыз Республикасынын “Жайыттар жөнүндө” Мыйзамын жана башка Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларын жетекчиликке алат.

4. Кыргыз Республикасынын “Жайыттар жөнүндө” Мыйзамына ылайык Кыргыз Республикасынын Суу ресурстары, айыл чарба жана кайра иштетүү өнөр жайы министрлиги жайыт жерлерди пайдалануу маселелерин жөнгө салуу боюнча саясатты жүргүзүүчү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган болуп эсептелет, ал эми жайыт башкаруу жана пайдалануу жаатында мамлекеттик саясатты иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу боюнча функцияларды аткаруучу атайын ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган Асыл тукум мал чарба, жайыт жана тоют департаменти саналат, ал Пландардын колдонулушуна мониторинг жана жайыттардын пайдаланылышына көзөмөл жүргүзөт.

5. Кыргыз Республикасынын Суу ресурстары, айыл чарба жана кайра иштетүү өнөр жайы министрлиги (мындан ары - Министрлик) райондук маанидеги жерлерде райондук агрардык өнүктүрүү- түзүмдүк бөлүмдөрү бар, алар Министр тарабынан берилген өздөрүнүн ыйгарым

укуктарынын чегинде Министрликтин саясатын жеринде ишке ашырат жана иш-аракеттерди жүзөгө ашырат.

2-глава. Пландарды карап чыгуу жана баа берүү тартиби

6. Айыл өкмөтүнүн башчысы жергиликтүү жамааттын жыйыны (чогулушу) менен бир убакта планды иштеп чыккандан кийин баалоо жөнүндө корутунду алуу үчүн коштоочу кат менен райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгынын кароосуна берет.

Райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгы берилген Пландарды үч жумушчу күндүн ичинде карайт. Эгерде кемчиликтер аныкталса, айыл өкмөтүнө кемчиликтерди четтетүү жана Пландарды кайрадан иштеп чыгуу үчүн эки жумушчу күн берилет. Пландарды кароонун максималдуу мөөнөтү беш жумушчу күндү түзөт, ага кабыл алуу, изилдөө, кароо, кемчиликтерди жоюу, кайра иштеп чыгуу жана баалоо корутундусун берүү кирет.

Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу чөйрөсүндөгү мамлекеттик саясатты ишке ашыруучу атайын ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган катары жогорудагы көрсөтүлгөн мөөнөттүн чегинде, өзүнүн кароосу боюнча Пландардын кайсынысы болбосун текшерүүгө жана өзүнүн сын-пикирлерин жана сунуштарын берүүгө укуктуу.

Райондук агрардык өнүктүрүү башкармасы, жайыттарды башкаруу жана пайдалануу чөйрөсүндөгү мамлекеттик саясатты ишке ашыруучу атайын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органга жылына бир жолу бекитилген жана бекитилбеген Пландардын саны боюнча жалпыланган отчетту бекитип бербөө себептерин көрсөтүү менен берет.

Пландарды кароодо райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгынын адиси пландарды иштеп чыгууга жана мазмунуна талаптар коюлган Типтүү жобонун 3, 4 жана 5-бөлүмдөрүн жетекчиликке алат.

Баалоо Пландын ар бир бөлүмү боюнча төмөнкү 5 баллдык шкала боюнча берилет:

1 – бөлүм жок же баалоочу бул бөлүмдүн мазмунун баалоо үчүн жетиштүү маалыматка ээ эмес.

2 – бул бөлүмдүн мазмуну иштеп чыгуу боюнча минималдык талаптарына жооп бербейт же жооп берет.

3 – бул бөлүмдүн мазмуну канааттандырат же иштеп чыгуу боюнча минималдык талаптарына жооп берет, бирок олуттуу кемчиликтери бар.

4 – бул бөлүмдүн мазмунун жакшы деп баалоого болот, мазмунунда оңой эле четтетилүүчү майда кемчиликтер бар.

5 – Бул бөлүмдүн мазмунун мыкты деп баалоого болот, бөлүмдүн мазмунунда эч кандай кемчиликтер жок.

Эгерде Пландар боюнча орточо жыйынтыктоочу балл болсо, анда:

-3,5 баллдан аз болсо, анда Пландарда олуттуу кемчиликтер бар жана аларды жакшыртууну талап кылат деп эсептеш керек. Демек, мындай баа берүү менен Пландарды жергиликтүү кеңешке бекитүүгө жиберүүгө болбойт. Ал эми, бул План райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгында бекитүү жол-жобосунан өтпөгөн жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына туура келбеген План деп эсептелет.

- 3,5 же андан көп балл алган, эң көп дегенде 5 балл алган План, Кыргыз Республикасынын Мыйзамдарына жана Пландарды иштеп чыгуунун Типтүү жобосунун негизги талаптарына ылайык келген План болуп эсептелет жана жергиликтүү кеңештин бекитүүсүнө жиберүүгө мүмкүн.

Пландарды кароонун жыйынтыгы боюнча райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгы тарабынан Пландарды баалоо жөнүндө корутунду чыгарылып, райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгынын башчысынын колу коюлуп, ушул Нускамада берилген формада райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгынын мөөрү менен күбөлөндүрөт.

Корутундуну алгандан кийин айыл өкмөтү Пландарды тиешелүү айылдык аймактын жергиликтүү кеңешинин бекитүүсүнө киргизет.

Тиркеме
Жайыттарды башкаруу жана
пайдалануу боюнча планын карап
чыгуу жана баа берүү тартиби
жөнүндө Нускамага

**Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча планына баа
берүү жөнүндө
КОРУТУНДУ**

Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча планын (мындан
ары-План) берген айыл аймак тууралуу толук маалымат:

Облус	Район	Айылдык аймак	Мам.каттоо күбөлүгү серия, номер, күнү	ПЛАНДЫН №

Айыл өкмөтүнүн аты жөнү	
Байланыш маалымат (телефон, электрондук почта)	
Планды райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгына кароого берген күнү	

ПЛАНДЫН МАЗМУНУ

№		баа/балл	Эскертүү
1.	Жалпы маалымат		
1.1.	Айыл аймагы боюнча маалымат: географиялык орду, климаты, айылдары жана калкы		
2.2.	Жер ресурстары		
2.	ЖАЙЫТ РЕСУРСТАРЫ, ИНФРАСТРУКТУРА ЖАНА АЛАРДЫН АБАЛЫ		
2.1.	Жайыт участкакторунун картасы		
2.2.	Жайыт ресурстарынын жалпы мүнөздөмөсү (аянты,		

	түшүмдүүлүгү, сыйымдуулугу, абалы)		
2.3.	Жайыт инфраструктура объектилери жана алардын абалы		
2.4.	Климаттын өзгөрүшүн эске алуу менен жайыттардын абалын баалоо анализи.		
3.	МАЛДАРДЫН САНЫ, АЛАРДЫН ЖАЙЫТКА ЖАНА ДАЯРДАЛУУЧУ ТОЮТТАРГА БОЛГОН МУКТАЖДЫГЫ		
3.1.	Быйылкы жылга шарттуу малдын башы		
3.2.	5 жылга карата болжолдуу шарттуу малдын башы жана тоютка болгон муктаждык		
3.3.	Сезон боюнча жайыттардагы жана жайыттан башка дагы жер участкарундагы тоюттун көлөмү		
3.4.	Даярдалуучу тоюттун көлөмү		
3.5.	Тоют балансы		
4.	5 ЖЫЛГА КАРАТА ЖАЙЫТТАРДЫ БАШКАРУУ ЖАНА ПАЙДАЛАНУУ, АЛАРДЫ ЖАКШЫРТУУ ЖАНА РЕАБИЛИТАЦИЯЛОО БОЮНЧА ОРТО МӨӨНӨТТҮҮ ПЛАНЫ		
4.1.	Фокус топторду сурамжылоонун жыйынтыктарынын негизинде жайыт пайдалануучулардын муктаждыктарын баалоо анализи		
4.2.	Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү боюнча чаралары		
4.3.	Жайыттарды пайдалануу планы		
4.4.	Жайыттарды башка максаттарда башкаруу жана пайдалануу планы		
4.5.	Айлана чөйрөнү коргоо боюнча иш-чаралары		
4.6.	Малдардын ден-соолугун коргоо боюнча чаралары		
4.7.	Инвестициялар жана иш-чаралар.		

4.8.	ЖБПШнын аткарылышына мониторинг жана баалоо жүргүзүү боюнча чаралар		
ЖАЙЫТТАРДЫ ПАЙДАЛАНУУНУН АР ЖЫЛДЫК ПЛАНЫ			
5 ЖАЙЫТТАРДЫ ПАЙДАЛАНУУ ПЛАНЫ			
5.1.	Айыл өкмөтүнүн иш аракеттеринин графиги		
5.2.	Жайытты пайдалануунун сезондору		
5.3.	Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүүнүн иш-чаралары		
5.4.	_____ жылга карата шартуу мал башынын иш жүзүндөгү саны		
5.5.	Жайыт пайдалануунун учурдагы жана пландаштырылган системасы		
6 ЖАЙЫТТАРДЫ, ЖАЙЫТ ИНФРАСТРУКТУРАСЫН ЖАНА МАЛ ЧАРБАСЫН ӨНҮКТҮРҮҮ ЖАНА ЖАКШЫРТУУ БОЮНЧА ИШ АРАКЕТТЕРДИН ПЛАНЫ			
6.1.	Жайыттарды, инфраструктурасын жана мал чарбасын өнүктүрүүнүн жана жакшыртуунун планы		
6.2.	Малдын ден соолугун коргоо тобунун иш-чаралары		
6.3.	Айыл өкмөтүнүн бюджетти		
6.4.	Жайыттарды мал жаюу жана башка максаттарда пайдалануу үчүн жыйымдар		
6.5.	Жайыттарды пайдалануунун ар жылдык планынын аткарылышына мониторинг жана баа берүү		
7 ЖАЙЫТТЫ ПАЙДАЛАНУУ РЕЖИМИ ЖАНА БУЗУУЛАР ҮЧҮН ЖООПКЕРЧИЛИК			
7.1.	Ички тартип эрежелери		
7.2.	Мал жаюу тартибин бузгандарга жоопкерчилик		

РАӨБ башчысы _____ аты жөнү
 колу

М.О.

Жайыттарды башкаруу жана
пайдалануу боюнча планын жана
жайыттарды пайдалануунун ар
жылдык планын иштеп чыгуу
тартиби жөнүндө типтүү жобого
Тиркеме

БЕКИТИЛГЕН

_____ облусунун
_____ районуна караштуу
_____ айыл аймагынын
жергиликтүү кеңешинин депутаттарынын
сессиясында
20__ жылдын “___” _____

МО

**ТИПТҮҮ
ЖАЙЫТТАРДЫ БАШКАРУУ ЖАНА ПАЙДАЛАНУУ БОЮНЧА
ПЛАНЫ**

20__-20__-ЖЫЛДАРГА КАРАТА (5 жылга чейин)

МАЗМУНУ

1. ЖАЛПЫ МААЛЫМАТ.....	3
1.1. Айыл аймагы боюнча маалымат: географиялык орду, климаты, айылдары жана калкы.....	3
1.2. Жер ресурстары.....	3
2. ЖАЙЫТ РЕСУРСТАРЫ, ИНФРАСТРУКТУРА ЖАНА АЛАРДЫН АБАЛЫ	
2.1. Жайыт участкакторунун картасы.....	4
2.2. Жайыт ресурстарынын жалпы мүнөздөмөсү (аянты, түшүмдүүлүгү, сыйымдуулугу, абалы).....	5
2.3. Жайыт инфраструктура объектилери жана алардын абалы.....	6
2.4. Климаттын өзгөрүшүн эске алуу менен жайыттардын абалын баалоо анализи.....	6
3. МАЛДАРДЫН САНЫ, АЛАРДЫН ЖАЙЫТКА ЖАНА ДАЯРДАЛУУЧУ ТОЮТТАРГА БОЛГОН МУКТАЖДЫГЫ	7
3.1. Быйылкы жылга шарттуу малдын башы.....	7
3.2. 5 жылга карата болжолдуу шарттуу малдын башы жана тоютка болгон муктаждык.....	8
3.3. Сезон боюнча жайыттардагы жана жайыттан башка дагы жер участкакторундагы тоюттун көлөмү	9
3.4. Даярдалуучу тоюттун көлөмү.....	9
3.5. Тоют балансы.....	9
4. 5 ЖЫЛГА КАРАТА ЖАЙЫТТАРДЫ БАШКАРУУ ЖАНА ПАЙДАЛАНУУ, АЛАРДЫ ЖАКШЫРТУУ ЖАНА РЕАБИЛИТАЦИЯЛОО БОЮНЧА ОРТО МӨӨНӨТТҮҮ ПЛАНЫ.....	10
4.1. Фокус топторду сурамжылоонун жыйынтыктарынын негизинде жайыт пайдалануучулардын муктаждыктарын баалоо анализи.....	10
4.2. Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү боюнча чаралары.....	12
4.3. Жайыттарды пайдалануу планы.....	13
4.4. Башка максаттарда жайыттарды башкаруу жана пайдалануу планы.....	14
4.5. Малдардын ден-соолугун коргоо боюнча чаралар.....	15
4.6. Айлана чөйрөнү коргоо боюнча иш-чаралар.....	17
4.7. Инвестициялар жана иш-чаралар.....	22
4.8. Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча пландын аткарылышына мониторинг жана баалоо жүргүзүү боюнча иш-чаралар.....	24
5. ТИРКЕМЕЛЕР.....	28

1. ЖАЛПЫ МААЛЫМАТ

1.1. Айыл аймак боюнча маалымат -географиялык орду, климаты, айылдары жана калкы

_____ айыл аймагы _____ облусунун борбордук бөлүгүндө жайгашкан.

_____ айыл аймагынын климаты негизинен континенталдуу климаттарга кирет. Июнь айындагы абанын орточо температурасы _____°С, август айында - _____°С. Эң суук күндөр январь айына туш келет - - _____°С тен - _____°С ке чейин. Өтө ысык аба ырайы июль айында күтүлөт.

_____ айыл аймагында _____ айыл бар. _____ айылы айыл аймактын административдик борбору болуп саналат.

20__ жылдын 1-январына карата маалымат боюнча айыл аймактын калкынын саны _____ адам, түтүндүн саны _____.

Калктын кирешесинин негизги булагы мал чарбасы түзөт. Айыл аймактын калкынын _____% мал чарбасында эмгектенишет, _____% -жер иштетүүчүлөр жана _____% башка тармактарда эмгектенишет.

Калктын жана түтүндөрдүн саны тууралуу маалымат

1-таблица

№	Айылдын аталышы	20__ -жылдын башына карата	
		Калктын саны (адам)	Түтүндүн саны
1	Искра		
2	Кара-Дөбө		
3	Жаңы-Турмуш		
4	Восточное		
5	Железнодорожное		
	Бардыгы:		

1.2. Жер ресурстары

Айыл аймагындагы жайыт жерлерди кошкондо жер ресурстарынын жалпы аянты _____ гектарды түзөт, анын ичинен жайыт _____ га.

Айыл аймакта узак мөөнөттүү пайдалануудагы участкактор бар, ошондой эле жайкы сезондо мал жаюу үчүн Мамлекеттик токой фондунун (МТФ) жайыттарын пайдаланышат. Айыл өкмөтү менен Токой чарбасын башкаруунун аймактык мамлекеттик органынын ортосундагы келишим №1 тиркемеде жана коңшу айыл аймактарынын _____ айылдары.

Төмөнкү 2-таблицада айыл чарба жерлеринин категориялар боюнча аянты көрсөтүлгөн.

2-таблица

№ п/п	Айыл чарба жерлеринин түрлөрү	Айыл аймактын территориясында, га	Алардан башка, убактылуу пайдалануудагы, га			Баардыгы, га
			УМП	МТФ	Башкалардан	
1	Айдоо жерлер					
2	Көп жылдык өсүмдүктөр өстүрүлгөн жерлер					

3	Бак-дарактар-бадалдар өстүрүлгөн жерлер					
4	Жайыттар					
5	Башка жерлер					
	Жалпы:					

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жетекчилери жана жооптуу адамдары:

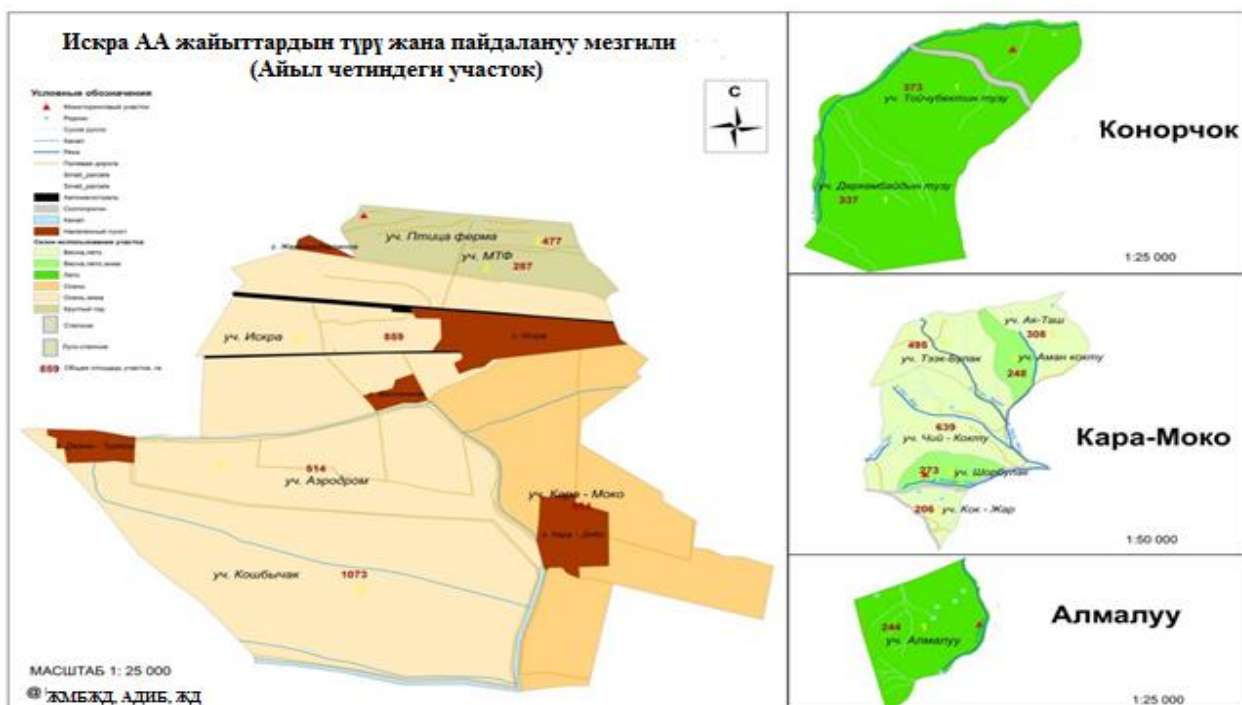
4-таблица

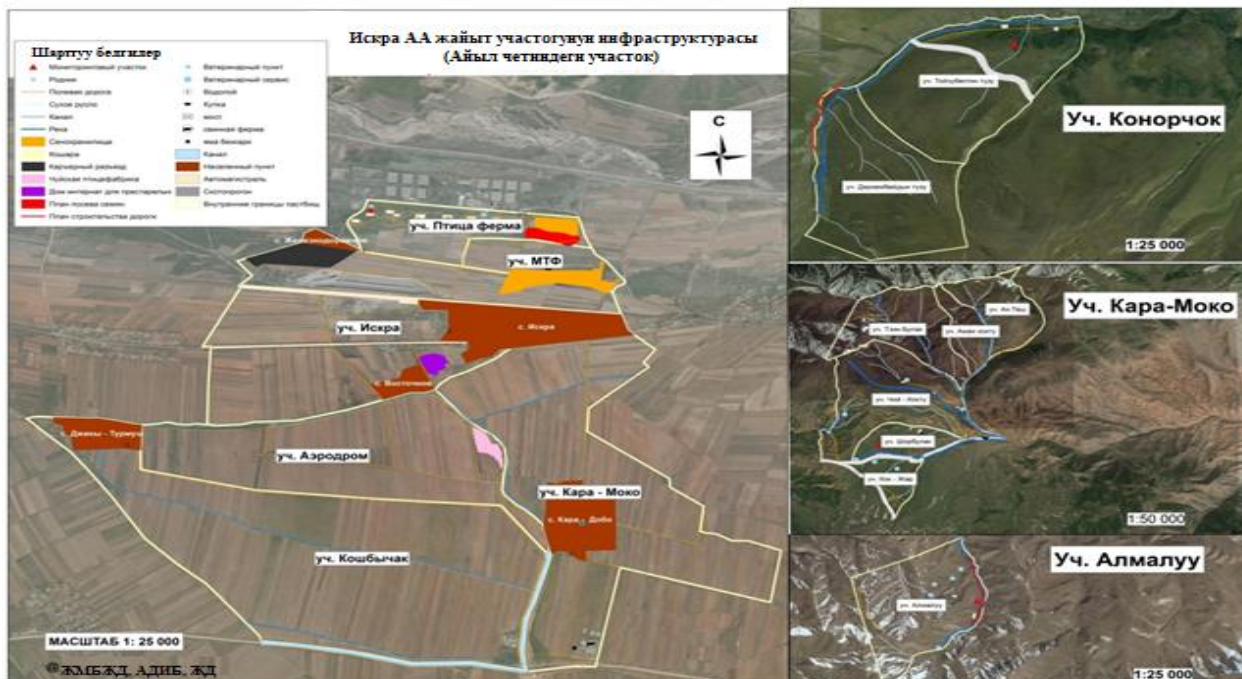
№	Аты-жөнү	Кызмат орду, Мекеме	Электрондук почта	Байланыш телефону
1		Жергиликтүү кеңештин төрагасы		
2		Айыл өкмөт башчысы		
3		Малдардын ден соолугун коргоо тобунун башчысы		
4		Жайыт боюнча адис		

1. ЖАЙЫТ РЕСУРСТАРЫ, ИНФРАСТРУКТУРА ЖАНА АЛАРДЫН АБАЛЫ

2.1 Жайыт участкакторунун картасы

Карта №1

* "Google Earth Pro" программасында кененирээк	 Пастб. участки.kmz	 Инфраструктура.kmz
Примечание: Мисал катары карта №1 жана 2 Искра айыл аймагыныкы алынды.		

2.2 Жайыт ресурстарынын жалпы мүнөздөмөсү (аянты, түшүмдүүлүгү, сыйымдуулугу, абалы)

_____ айыл аймагынын учурдагы жамааттык мал жаюу системасы 16 участкасту же жайыттарды башкаруунун 4 зонасын (жайлоолор) камтыйт. Ошондой эле, түшүм жыйналып алынгандан кийин айдоо жерлерге, көп жылдык өсүмдүктөр өстүрүлгөн жерлерге мал жайылат. Ар бир жайлоолордо талаа жана шалбаалуу талаа жайыттары бар. Пайдалануу мезгили боюнча жайыттар жазгы-күзгү, жайкы, кышкы болуп бөлүнөт, бирок чындыгында жайыт мезгилдерге жараша жаз-жай, жаз-жай-кыш; жай; күз-кыш жана жыл бою пайдаланылат.

_____ айыл аймагында колдонулбаган жайыттар бар (эгерде бар болсо)- _____ (участоктун аталышы жана эмнеге колдонулбайт /себебин түшүндүрүү, мисалы: отоо чөп баскан, ууланган, бадалдар өсүп кеткен, таштак, зоокалуу, тик, оор климаттуу жана башка).

Жайыт участокторунун мүнөздөмөлөрү боюнча таблица

№5

№	Участоктун аталышы	Колдонуу сезону (Карта №1)	Жайыттардан башка жерлер, га	Жайыттар, га		Жалпы мал жайылуучу участок, га	
				Жалпы аянты	Анын ичинен		
					Колдонулбаганы		Колдонулганы

1							
2							
3							
4							
5							
6							
Жалпы:							
7							
8							
Жалпы:							
Жалпы:							

Жайыттардын түшүмдүүлүгү, сыйымдуулугу жана алардын абалы

Жайыттардын түшүмдүүлүгү: жайкы ___ ц/га; жазгы- ___ ц/га; кышкы- ___ ц/га жана күзгү- ___ ц/га. Түшүмдүүлүгү азыраак жайыт участкатору жыл бою пайдаланыла турчулар. Калктуу конуштарга жакын жайгашкан _____ (аталышы жазылат) жана жыл бою пайдаланылуучу участкаторду кошпогондо, жайыт аянтындагы малдын жүгү жайыт участкаторунун сыйымдуулугуна туура келет/келбейт.

Башкаруу планына ылайык, ___ - ___ жыл аралыгында жайыттардын абалына мониторинг жана баа берүү негизги жайыттын ___ (саны жазылат) участкатору (айылга жакын жайыттар _____ (аталышы) участогунда, _____ (аталышы) жайлоосундагы _____ (аталышы) участкасында) жүргүзүлдү (жайыттардын абалына мониторинг жана баа берүүнүнүн жыйынтыктарын ушул жерден же тиркемеден таанышса болот).

Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоонун жыйынтыктары боюнча мурдагы кургакчыл жылдардын жана малдын ашыкча жайылышынын таасири алдында, _____ (аталышы) жайыт участогу жеңил деградацияланган (баалоо баллы _____). Калган участкатордун абалы жакшы. Баалоонун орточо баллы _____ түзөт. *(Толук маалымат менен Excel программасында тиркемеден таанышса болот)*

2.3 Жайыт инфраструктура объектилери жана алардын абалы

Айыл өкмөтү түзгөн жумушчу топ айыл аймактын жайыттарындагы инфраструктуранын абалына анализ жүргүздү. Айыл аймактын территориясында ветеринардык аптека, купка жана Беккари чуңкурчасы бар. Ушул объектилер жакшы абалда жана иштеп жатат. Айыл аймакта жайыттарга алып баруучу ___ км жол бар. Анын ичинен ___ км начар абалда турат. ___ көпүрөлөрдөн ___ көпүрө кооптуу абалда турат. ___ мал суу ичүүчү жайлардын ___ ремонт же калыбына келтирүү талап кылынат.

(Толук маалымат тиркемеде көрсөтүлгөн)

2.4 Климаттын өзгөрүшүн эске алуу менен жайыттардын абалын баалоо анализи

_____ айыл аймагында акыркы жылдары аба ырайынын өзгөрүүсү байкалууда: 20___-жыл кургакчыл болгон, жайы жаан-чачынсыз жогорку температурада болгон. Жайыттарда чөптөр күйүп, кээ бир булактар соолуп, мунун баары малдын продуктуулугуна терс таасирин тийгизген. 20___-жылы жаз-жай айларында жаан-

чачындын көп жаашы жайыттардын өсүмдүктөрүнө жакшы таасирин тийгизген, бирок ошол эле учурда, малды жайкы жайыттарга өз убагында айдап чыгууда кыйынчылыктар болгон (төмөн температура, нөшөрлөп жааган жамгыр, сел, дарыялардын толкундуу агымдары аркылуу өтүүдөгү кыйынчылыктар ж.б. байланыштуу жайыттарда чөптөрдүн кеч өсүп чыгууда).

Өзгөчө кырдаалдар министрлигинин маалыматы боюнча айыл аймагында сел жүрүү коркунучу бар жайыт участкалары _____, жер көчкү жүрүү коркунучу бар жерлер бар. Бул участкалардагы жайыттарды пайдалануу планын түзүүдө, Кыргызгидромет тарабынан иштелип чыккан аба ырайынын болжолдоолору жана Эрте кабарлоо системасынын маалыматтары колдонулат.

Климаттын өзгөрүшүнө ыңгайлаштыруу боюнча негизги жумуш:

- өзгөчө кырдаалдарды (сел, катуу суук жана жаан-чачындар, жер көчкүлөр, кургакчылык ж.б. дуушар болуучу территориялар) болжолдоо мониторингинин натыйжалары боюнча иш-чараларды пландаштыруу.
- жайыт пайдалануучуларга климаттын өзгөрүшүнүн жайыттарга жана малдын продуктуулугуна тийгизген таасирин түшүндүрүү;
- жайыттардын сыйымдуулугуна жараша мал жаюунун планын иштеп чыгуу менен, ага жылдын аба ырайы да таасир этет;
- деградацияланган участкаларга жайыттарды которуштуруп пайдалануу;
- жайыттарды эс алдыруу жана пайдалануу мөөнөтүн жөнгө салуу;
- инфраструктураны жакшыртуу, куруу жана реабилитациялоо (сарайлар, көп жылдык чөптөрдү себүү, жер семирткичтерди берүү, сугат жерлерин түзүү ж.б.);
- кышкы тоюттандыруу үчүн дагы, кургакчылык учурунда дагы тоюттун камсыздандыруу запастарын көбөйтүү;
- климаттын өзгөрүшүнө ыңгайлашкан жаныбарлардын тукумдук курамын жакшыртуу.

3. МАЛДАРДЫН САНЫ, АЛАРДЫН ЖАЙЫТКА ЖАНА ДАЯРДАЛУУЧУ ТОЮТТАРГА БОЛГОН МУКТАЖДЫГЫ

3.1. Быйылкы жылга шарттуу малдын башы

20__-жылдын 1-январына карата айыл аймакта эсептелип чыккан малдын башы _____ түзгөн (6-таблица). Малдын бир нече түрү багылат, жана алардын ар бир түрүнө карата күн сайын жана ай сайын канча кургак зат керектелери эсептелген. Жергиликтүү фермерлердин көпчүлүгү негизинен сүт жана эт өндүрүү үчүн бодо мал кармайт. Сүт базарда жана сүт жыйноочуларга сатылат. Жылкыны кымыз өндүрүү жана айыл чарба жумуштарын аткаруу үчүн багышат.

20__-жылга карата малдын башы жана түрүнө жараша тоюттун керектелиши

6-таблица

Тоюттарга негизги муктаждык 1 ШМБ =300 кг (_____ А/А 1 уй = 1,13 ШМБ, жылкы = 1,3 ШМБ)						
№	Малдардын түрү	Саны	Коэффициент*	ШМБ эквиваленти	Суткалык керектөө, кг	Кургак затка муктаждык,
		С	D	E=C*D	F	G=E*F
1	Ири мүйүздүү мал		1,00	0	7,5	0
2	Торпоктор (1 жашка чейин)		0,7	0	7,5	0
3	Кой-эчкилер		0,2	0	7,5	0
4	Жылкылар		1,0	0	7,5	0
5	Тайлар (1 жашка чейин)		0,7	0	7,5	0
Бардыгы:		0		0	7,5	0
Кургак заттын жылдык керектелиши						0

*Коэффициент – Малдардын тирүүлөй салмагын аныктоо боюнча ыкмасынын жыйынтыктарынан алынган (2-тиркемени караңыз).

3.2. 5 жылга карата болжолдуу шарттуу малдын башы жана тоютка болгон муктаждык

20__-20__-жылдарга малдын ар кандай түрлөрү боюнча өсүү темпинин негизинде айыл чарба малынын санынын өсүү болжолуна талдоо көрсөткөндөй, орточо жылдык өсүш ___% түзөт, 20__-жылга карата ШМБ _____ башты түзөт жана _____ тонна кургак зат талап кылынат.

7-таблица

№	Малдардын түрү	Орточо жылдык өсүш +/- %	Малдын түрү боюнча малдын шарттуу башынын орточо жылдык өсүшү тууралуу маалымат			
			20__-ж.	20__-ж.	20__-ж.	20__-ж.
			C=(G*K%)+G	D=(C*K%)+C	E=(D*K%)+D	F=(E*K%)+E
1	Ири мүйүздүү мал			0	0	0
2	Торпоктор (1 жашка чейин)			0	0	0
3	Кой-эчкилер			0	0	0
4	Жылкылар			0	0	0
5	Тайлар (1 жашка чейин)			0	0	0
Баардыгы ШМБ			0	0	0	0
ШМБ кургак затка болгон муктаждыгы жылдар боюнча			0	0	0	0

3.3. Сезон боюнча жайыттардагы жана жайыттан башка дагы жер участокторундагы тоюттун көлөмү

8-таблица

Сезон	Жалпы аянты, га	Жайыттар			Жайыттардан башка жерлер			КЗ баардык дүн түшүмү, кг	Коэффициентти эске алуу менен керектелген КЗ, кг
		Аянты	Түшүмдүүлүгү* КЗ кг/га	КЗ дүн түшүмү, кг	Аянты	Түшүмдүүлүгү* КЗ кг/га	КЗ дүн түшүмү, кг		
Жазгы				0			0	0	0
Жайкы				0			0	0	0
Күзгү				0			0	0	0
Кышкы				0			0	0	0
Жалпы		0		0			0	0	0

Ар бир жайыттын орточо түшүмдүүлүгү (жайыттарда жана жайыт участокторунан башка жерлерде тоюттун болушун сезон боюнча эсептөөдө жана талдоодо) ар бир чарчы метрге бааланган, кургак заттар таразага тартылып, колдо болгон чөптү аныктоо жана кг/га негизинде бааланган. Жайыттарда жаюунун жол берилген ченемдери орто эсеп менен 50-60% түзөт.

3.4 Даярдалуучу тоюттун көлөмү

Даярдалуучу тоюттун түшүмдүүлүгүнүн маалыматы 20__-ж. статистикалык маалымат боюнча алынды.

9-таблица

№	Тоюттун түрү	Айдоо жерлердин аянты, га	Түшүмдүлүк, кг/га	Дүн жыйым, в кг	1 күнгө/ ШМБ	1 айга/ ШМБ	Короодо кармоо мезгили/ ШМБ
		C	D	E=C*D	F=E/7,5кг	G=E/(7,5*30,4)	H=E/(7,5*136күн)
1	Көп жылдык чөптөр (Эспарцет, беде 3-4 чабык)			0	0	0	0
2	Арпа саманы			0	0	0	0
3	Буудай саманы			0	0	0	0
4	Жүгөрү саманы			0	0	0	0
	Бардыгы			0	0	0	0

3.5 Тоют балансы

Жайыттардын түшүмдүүлүгүнө жана колго даярдалуучу тоюттардын көлөмүнө жүргүзүлгөн анализге ылайык, айыл аймакта жайыт жана даярдалуучу тоюттар жетиштүү өлчөмдө камдалган. Малды кыш мезгилинде тоют менен камсыздоо үчүн жетиштүү көлөмдөгү тоют даярдалат, анткени айдоо аянттары айыл аймактын ар бир тургунуна малды багууга жетиштүү өлчөмдөгү жер үлүшү бөлүнүп берилген.

20____-жылга карата жана ар бир мезгилге жараша тоют балансы

10-таблица

Мезгилдер	Күндөр	Тоют ресурстары	Малдын тоютка болгон муктаждыгы	Колдо бар тоюттун көлөмү	Камсызд уулук +/-	Тоют камсыздуулугу
			D	E	F=D-E	G=E/D*100
			(КЗ/тонна)			
Жаз	61	Жайыт тоюттары			0	
		Даярдалуучу тоюттар			0	
		Жалпы			0	
Жай	92	Жайыт тоюттары			0	
		Даярдалуучу тоюттар			0	
		Жалпы			0	
Күз	76	Жайыт тоюттары			0	
		Даярдалуучу тоюттар			0	
		Жалпы			0	
Кыш	136	Жайыт тоюттары	0			
		Даярдалуучу тоюттар			0	
		Жалпы		0	0	

4. 5 ЖЫЛГА КАРАТА ЖАЙЫТТАРДЫ БАШКАРУУ ЖАНА ПАЙДАЛАНУУ, АЛАРДЫ ЖАКШЫРТУУ ЖАНА РЕАБИЛИТАЦИЯЛОО БОЮНЧА ОРТО МӨӨНӨТТҮҮ ПЛАНЫ

4.1 Фокус топторду сурамжылоонун жыйынтыктарынын негизинде жайыт пайдалануучулардын муктаждыктарын баалоо анализи

Айылдардын жалпы чогулуштарында жана жыйындарында төмөнкү артыкчылыктуу багыттар аныкталды, аларды чечүү климаттын өзгөрүү шарттарында жайыт пайдалануучуларга ыңгайлашууга жана туруктуу өнүгүүгө мүмкүндүк берет:

Өнүктүрүүнүн артыкчылык багыттары

11-таблица

№	Маселе	Иш-чара	Күтүлүүчү жыйынтык
Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча			
1	_____ участкаларда деградациянын белгилери байкалууда	Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү	Деградациянын себептери аныкталып, алардын алдын алуу боюнча чаралар белгиленди
2	_____ участкалардагы ротацияны бузгандыктан малдын көп жайылышы байкалууда	Жайыттардагы сезондук ротацияны жакшыртуу жана эс алдыруу менен мал жаюу системасын жакшыртуу	Сезондук которуштуруп айдоону киргизүүнүн натыйжасында жакынкы жайыттар жайында толугу менен эс алат, мунун натыйжасында чөптөр калыбына келтирилет.

3	_____ жайыт участоктору отоо чөптөр менен капталган (мисалы караган)	Бадал менен күрөшүү чараларынын системасын иштеп чыгуу	Жүргүзүлгөн иш-чаралардын жыйынтыгында мал жаюу үчүн _____ га жайыт жеткиликтүү болот.
4	Жаныбарлар ысык стресстен кутулууга же ташуу учурунда аба ырайынын начардыгынан баш калкалоого _____ - жайыттарда жаныбарлар үчүн эс алуу жайлары жана коргоочу көчөттөр жок.	Жаныбарлар үчүн баш калкалоочу жайларды куруу, коргоочу көчөттөрдү отургузуу	Баш калкалоочу жайларды куруунун, бак-дарактарды отургузуунун жыйынтыгында, ысык же бороондуу күндөрдө жаныбарлар баш калкалоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болушат, натыйжада продуктуулугу стресстүү шарттарда төмөндөбөйт.
5	Жазгы мезгилде жайыт тоютунун жетишсиздиги байкалган.	30 га участокко эспарцет үрөөнүн себүү менен сыноо жүргүзүү	Маданий жайыттарды түзүүнүн натыйжасында бул райондо пор- циялуу мал жаюуну уюштурууга мүмкүнчүлүк түзөт. Бул жазгы жаратылыш аймактарына жүктү азайтат.
<i>Жайыт инфраструктуралары боюнча</i>			
1			
2			
3			
<i>Мал чарбасы жана малдын ден-соолугун коргоо боюнча</i>			
1			
2			
3			
<i>Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын потенциалын жогорулатуу</i>			
1	Мамлекеттик жайыт жерлерин жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан натыйжалуу жана сарамжалдуу башкаруу үчүн	Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү боюнча окутууларды уюштуруу Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча планды жана жайыттарды пайдалануунун ар жылдык планын иштеп чыгууну жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына окутуу	Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын өкүлдөрүнүн билимдери жогорулатылды, бул жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ишин жакшыртууга мүмкүндүк берет

		Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын өкүлдөрүн жайыттарды башкаруунун укуктук негиздери боюнча окутуу	
--	--	---	--

4.2 Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү боюнча чаралары

Айыл аймагында жайыттарды туура пайдалануу үчүн _____, _____ (участкалардын аталыштары) участоктору атайын тандалып алынган, бул аймактарда жыл сайын жайыттардын абалына мониторинг жүргүзүлүп, алынган натыйжалар башка ушул сыяктуу жайыт участкаларынын абалына баа берүү үчүн колдонулат. Мониторингдин жыйынтыктары жайыттарга мал жаюу системасын жана абалын жакшыртуу боюнча чараларды тууралоо үчүн жыл сайын колдонулат. Жайыттардын абалын жакшыртуу боюнча иштерди улантуу жана көрүлүп жаткан чаралардын эффективдүү болуусу үчүн жайыттардын абалына мониторингди жыл сайын жүргүзүү пландалууда.

12-таблица

№	Участок тун аталышы	Жайыттын тиби	Пайдалануу сезону	Аянты, га	Мониторинг жана баалоо жүргүзүүгө тандалып алынган участоктордун аталышы	Жылдар боюнча мониторинг жана баалоо жүргүзүү				
						20__	20__	20__	20__	20__
1										
2										
3						X	X	X	X	X
4										
5										
6						X	X	X	X	X
Всего:										
7										
8						X	X	X	X	X
Всего:										
9										
10						X	X	X	X	X
11										
12										
13						X	X	X	X	X

14										
Всего:										
15						X	X	X	X	X
Всего:										
Итого:										

Жайыттардын абалынын мониторинги жана баалоосунун жыйынтыктары (шаблон) жылдар боюнча ушул Excel программасындагы “Мониторинг жана баалоо” таблицалары менен толтурулат.

Мониторинг жана баалоо таблицасы.

4.3 Жайыттарды пайдалануу планы

Жайыттардын абалын жакшыртуу үчүн жазгы-күзгү жайыттардын түшүмдүүлүгүн жогорулатуу максатында иреттүү жайыт пайдалануу эрежелерин сактоо жана малдын саны жайыттын сыйымдуулугуна туура келүүсүнө көзөмөл кылуу пландалууда. Жайыттарды которуштуруу планы Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүүнүн (ЖАМБЖны 3-тиркемеден толук тааныша аласыздар) жыйынтыктарынын негизинде жеңил деградацияга учураган участокторду узак мөөнөттүү же 50% эс алдыруу боюнча иш-чаралар төмөндөгү 13-таблицада көрсөтүлгөн.

20__ – 20__ -жалдарга карата жайыт которуу графиги

13-таблица

Участоктордун аталышы	Жайыт аянты, га	Пайдалануу мезгили	Жылдар				
			20__	20__	20__	20__	20__
		Жай	мал жайуу эрежесин сактоо м/н	мал жайуу эрежесин сактоо м/н	мал жайуу эрежесин сактоо м/н	мал жайуу эрежесин сактоо м/н	мал жайуу эрежесин сактоо м/н
		Жаз, жай	мал жайуу эрежесин сактоо м/н	мал жайуу эрежесин сактоо м/н	мал жайуу эрежесин сактоо м/н	мал жайуу эрежесин сактоо м/н	мал жайуу эрежесин сактоо м/н
		Жаз, жай	пайдалануу	пайдалануу	пайдалануу	пайдалануу	пайдалануу
		Жай	мал жайуу эрежесин сактоо м/н пайдалануу				
		Жыл бою	50% эс алдыруу	мал жайуу эрежесин сактоо м/н пайдалануу		мал жайуу эрежесин сактоо м/н	мал жайуу эрежесин сактоо м/н пайдалануу
		Күз, кыш	мал жайуу эрежесин сактоо м/н пайдалануу	мал жайуу эрежесин сактоо м/н пайдалануу	50% эс алдыруу	пайдалануу	
		Күз	мал жайуу эрежесин сактоо м/н пайдалануу	мал жайуу эрежесин сактоо м/н пайдалануу		50% эс алдыруу	50% эс алдыруу
		Күз, кыш				мал жайуу эрежесин сактоо м/н пайдалануу	
Жалпы	0						

4.5 Малдардын ден-соолугун коргоо боюнча иш-чаралар

Малдардын ден соолугун коргоо боюнча орто мөөнөттүү иш-чаралардын максаты айыл аймагынын деңгээлинде ветеринардык кызмат көрсөтүүлөрдү болгон ресурстарды эске алуу жана жылдык планга оңдоолорду киргизүү менен малдардын ээлеринин кирешелерин көбөйтүү иш-чараларын аткаруу аркылуу жакшыртуу болуп саналат.

- Фермердик жана жеке чарбалардын өнүгүү деңгээли малдын жалпы санынын динамикасы, өндүрүлгөн продукциянын өздүк наркы жана кирешелүүлүгү, тоют базасынын абалы сыяктуу стандарттык статистикалык көрсөткүчтөрдүн жардамы менен гана бааланбастан, ветеринардык тейлөөнү өнүктүрүү деңгээлин дагы эске алуу менен бааланууга тийиш.
- Мал чабачылыгы ветеринардык тейлөө менен түз жана кайтарым байланышта. Бир жагынан ветеринардык кызматтын ишинин аз натыйжалуулугу жугуштуу ыландардын, малдын өлүмүнүн, өндүрүмдүүлүгүнүн начарлашы, алардын азыктуулугунун төмөндөшү пайда болуу коркунучун жаратат, экинчи жагынан мал чабачылыкты туруктуу өнүктүрүү сапаттуу ветеринардык кызмат көрсөтүүлөргө муктаждыкты аккумуляциялайт, ошондой эле ветеринардык инфраструктуранын өсүшүнө жана анын натыйжалуу иштешине шарт түзөт.

Малдардын ден соолугун коргоо иш-чараларынын милдеттерине төмөнкүлөр кирет:

- айыл аймагынын деңгээлинде малдардын ден соолугун коргоо боюнча иш-чараларды өз убагында уюштуруу;
- жаныбарлардан жугуучу ыландардан адамдарды коргоо;
- болгон ресурстарды пайдалануу жана модернизациялоо аркылуу мал чарба продукциясынын санын арттыруу жана сапатын жакшыртуу, ошону менен бирге эле адамдардын жашоо деңгээлин көтөрүү.

Иш-чараларга негизинен төмөнкүлөр кирет:

15-таблица

№	Көйгөйлөр	Иш-чаралар	Мөөнөтү / жылдар					Каржылоо булактары	Жооптуул ар	Эскертүү
			20__	20__	20__	20__	20__			
1	Ветеринардык инфраструктура объекттеринин жоктугу (раскол, күпкө ваннасы, Беккари чуңкуру, малды жасалма уруктандыруу үчүн көчмө каражаттар, ж.б.)	Ветеринардык инфраструктура объекттерин түзүү/куруу:							Жеке ветеринар, Айыл өкмөтү	
		• Кой мончо			1			Жергиликтүү бюджеттин эсебинен		
		• Айыл жеринде жеке ветеринардык врачтын жумуш ордун түзүү (мекеменин профили,	1	1				Жеке ветеринардын		

		формасы, ишкердиги жана аты, ошондой эле дареги жана иштөө убактысы мамлекеттик жана расмий тилде жазылып, илинип коюучу такта)						каражатынын эсебинин		
		<ul style="list-style-type: none"> Ветеринардык дарылоо үчүн раскол сатып алуу жана куруу 	1					Жергиликтүү бюджеттин эсебинен		
		<ul style="list-style-type: none"> Беккари чуңкурун куруу 					1	Жергиликтүү бюджеттин эсебинен		
2	Айыл аймактын аймагында жана анын карамагындагы жайыттарда өзгөчө коркунучтуу очоктордун жана айрыкча табигый-очоктуу ылаңдардын болушу жөнүндө маалыматтын жоктугу	Эпизоотиялык коопсуздук боюнча жайыттын абалын текшерүү үчүн материалдардын үлгүсүн алуу: жугуштуу ылаңдардын козгогучтарынын (патогендүү микроорганизмдер, топурактын жугуштуу ылаңы, ылаңдын козгогучтарынын ортоңку ээлеринин түрү, жугуштуу ылаңдарды таратуучулар/алып жүрүүчүлөр) болушуна, аларды лабораторияга жеткирүү, алынган натыйжаларды анализдөө жана иш-чараларды пландоо			1		1	Жергиликтүү бюджеттин эсебинен	Жеке ветеринар, Айыл өкмөтү	Ветеринардык кызматтын райондук башкармалыктары менен биргеликте
3	Тоюттарда макро- жана микроэлементтердин: витаминдердин, Са, Ф, селен, ж.б. жетишсиздигинен келип чыккан ылаңдардын жайылуу өзгөчөлүгү жөнүндө маалыматтын жоктугу	<ul style="list-style-type: none"> Жайыт тоюттарын изилдөө максатында материалдардын (ар түрдүү чөптөрдүн саманын, чөптүн) үлгүсүн макро- жана микроэлементтердин: витаминдердин, Са, Ф, селен, ж.б. өлчөмүн текшерүү үчүн алуу Аларды лабораторияга жеткирүү, алынган натыйжаларды анализдөө жана иш-чараларды пландоо 				1	1	Жергиликтүү бюджеттин эсебинен	Жеке ветеринар, Айыл өкмөтү	
4	Ветеринардык врачтардын кесиптик квалификациясын жогорулатуу	Жеке ветеринардык врачтардын кесиптик деңгээлин жогорулатуу боюнча курстарды, семинарларды уюштуруу (адам)	2	2	1	1	1	Вет врачтын каражатынын эсебинен	КР СРАЧКИӨ, ВП, айыл өкмөтү жана Ветеринардык кызмат	
5	Инфекция очогунун пайда болушу	Жугуштуу ылаңдарга каршы күрөшүү жана алдын алуу эрежелеринин талаптарына ылайык иш-чараларды уюштуруу	1	1	1	1	1	-	Жеке ветеринар, Айыл өкмөтү	

6	Малдардын ылаңдарына каршы алдын ала эмдөөдө малдын бардык түрүнүн жана жалпы санынын толук камтылбашына уруксат берилет	Малдын санынын толук камтылбагандыгынын себебин талдоо, эпизоотияга каршы иш-чаралардын пландарын оңдоо, жаныбарларды идентификациялоо системасын жана НАДИС, РАДИС, ДОГс программаларын киргизүү, малдардын ээлери менен мамлекеттик органдардын ортосундагы келишимдик мамилелер системасына өтүү						Жеке ветеринардын каражатынын эсебинин	Жеке ветеринар, Айыл өкмөтү, Вет. кызматы	
7	Малдардын ден соолугун коргоо боюнча иш-чараларды пландоо малдын түрүн жана жалпы санын каттабастан жүргүзүлүүдө, б.а. план реалдуу эмес	Малдардын ден соолугун коргоо боюнча иш-чараларды малдын жалпы башын (идентификация, эсепке алуунун жыйынтыктары боюнча), айыл аймактын табигый-климаттык өзгөчөлүктөрүн, козгогучтардын биологиялык өөрчүшүн эске алуу менен жыл сайын пландоо.						Жергиликтүү бюджеттин эсебинен	Жеке ветеринар, Айыл өкмөтү	
8	Малдардын ден соолугун коргоо иш-чаралары тууралуу калк, айрыкча малдардын ээлери, начар маалымдалган	Жергиликтүү массалык маалымат каражаттарын пайдаланып, малдардын ээлери менен аңгемелешүүлөрдү, жолугушууларды өткөрүү аркылуу коммуникациялык иштерди уюштуруу жана ветеринария темасына арналган чакан китепчелерди чыгаруу						Жергиликтүү бюджеттин эсебинен	Жеке ветеринар, Айыл өкмөтү	
9	Малдардын ден соолугун коргоо пландын аткарылышына мониторинг жүргүзүлбөйт	Малдардын ден соолугун коргоо планынын аткарылышына квартал сайын мониторинг жүргүзүү, Жайыт комитетинин отурумдарында мониторингдин жыйынтыгын жыл сайын талкуулоо жана Малдардын ден соолугун коргоо планынын аткарылышын жакшыртуу боюнча тийиштүү чараларды көрүү						Жергиликтүү бюджеттин эсебинен	Жеке ветеринар, Айыл өкмөтү	

4.6 Айлана чөйрөнү коргоо боюнча чаралар

16-таблица

Экологиялык элементтер	Тийгизген таасири	Айлана-чөйрөгө тийген таасирди азайтуу боюнча сунушталган чаралар	Иш-чараларды ишке ашыруу боюнча институционалдык жоопкерчилик
Топурак	Топурактын деградациясы	Мал башынын деңгээлин жана мал жаюу мөөнөтүн баалоо.	Айыл өкмөтү, жергиликтүү жамааттар, жайыт

		<p>Жайытка мал жаюу мөөнөтүн жана санын алмаштыруу.</p> <p>Жайыттарды (желбеген, зыяндуу жана уулуу) отоо чөптөрдөн жана тикенектерден тазалоо.</p> <p>Чөп катмары толук бузулганда жайыттарга чөптү кайра себүү.</p> <p>Фермерлердин жайкы жайыттарды пайдалануусу үчүн аларга дем жана түрткү берүү керек. Жайыт чөптөрүнө тыныгуу берүү жана үрөндөрдүн бышып жетилишин камсыздоо үчүн жайкы жайыттарга ротациялык мал жаюу системасын киргизүү шарт. Мал жайылуучу жайыттарды жыл сайын алмаштыруу мүмкүндүгү каралууга тийиш. Малчылар жайыт чөптөрдүн өсүшү боюнча өзгөрүүлөргө байкоо жүргүзүп турушу зарыл.</p>	пайдалануучулар
	Чөп катмары	<p>Жайытка жайылуучу малдын алмашуу ырааттуулугу: жылкыларды, бодо малды, койлорду, эчкилерди жаюу.</p> <p>Жайыттарды эс алдыруу: жайыттарга 4-6 жолу пайдаланылгандан кийин эс алуу берилет. Жайыттарды эс алдыруу жайыттардын сапатын жакшыртууда эң негизги ролду ойнойт. Үрөн себүү аркылуу айрым жайыт жерлериндеги чөптүн түрүнүн курамын жакшыртууга болот.</p> <p>Жайыттын деградациясы төмөнкү чектен өтүп кеткен өзгөчө жагдайларда чөптү кайра себүү жана минералдык жер семирткичтерди колдонуу максатка ылайык болуп эсептелет. Жайыттарга минералдык жер семирткичтерди себүү: минералдык жер семирткичтерди колдонуу (азот, фосфор, калий, комплестүү). Жайыттарды малалоо. Жайыттарга кошумча чөп себүү:</p>	Айыл өкмөтү, жергиликтүү жамааттар, Кыргыз мал чарба жана жайыт илим-изилдөө институту, Өсүмдүктөрдү химиялаштыруу, коргоо жана карантин департаменти.
Инфраструктураны (мал айдап өтө турган жол, көпүрөлөр, жолдор, суу ичүүчү жайлар ж.б.)	Автоунаалар, курулуш техникасы, ширетүү иштери, сырдоо иштери, цементти,	<p>Чаңды болтурбоо үчүн суу себүү жана курулуш аянтчаларын далдалоо жана тосуу сыяктуу чаңды басуу чаралары жана тийиштүү турмуш-тиричилик иш-чаралары.</p> <p>Маскаларды, перчаткаларды жана атайын кийимдерди колдонуу.</p> <p>Чаңга сезгич рецепторлорго тийген таасирди эң төмөнкү чекке</p>	<p>Подрядчик айлана-чөйрөгө тийген таасирди азайтуу чаралардын аткарылышына жооп берет.</p> <p>Иш чаралардын</p>

<p>калыбына келтирүү учурундагы атмосфералык аба</p>	<p>шагылды, ташты түшүрүү.</p>	<p>чейин азайтуу үчүн транспорт каражаттарынын кыймылын чектөө жана ылайыктуу транспорттук каттамды тандоо.</p> <p>Төгүлмө материалдарды ташуучу автоунааны чечилме тент менен жабдуу. Курулуш аянтчаларына герметикалык каптарга салынган цементти гана алып келүү.</p> <p>Чаң басуу жана булганууну эң төмөнкү чекке чейин азайтуу үчүн жанаша аймактагы тазалыкты коргоо, курулуш таштандыларынын түшүп калышын болтурбоо талап кылынат.</p>	<p>аткарылышына мониторинг жана контролду Айыл өкмөтү, жергиликтүү жамааттар, АРИС жүргүзөт.</p>
<p>Жер үстүндөгү жана жер астындагы суулар</p>	<p>Агып кетүүлөр аныкталган учурда сууну кайра иштетүү продуктулары (тунмалар) менен топурактын жана суунун булганышы; техниканы колдонууга байланыштуу суунун мунай заттары менен булганышы</p>	<p>Атайы бөлүнгөн участкага гана пайдалануу.</p> <p>Курулуш учурунда колдонулуучу тийиштүү базалык курулуш нормалары жана стандарттары.</p> <p>Техниканын майынын агып кетпегендигин күн сайын текшерүү; курулуш участкасында унааны жууга тыюу салуу.</p>	<p>Подрядчик айлана-чөйрөгө тийген тассирди азайтуу чаралардын аткарылышына жооп берет.</p> <p>Иш чаралардын аткарылышына мониторинг жана контролду Айыл өкмөтү, жергиликтүү жамааттар, АРИС жүргүзөт</p>
<p>Жаныбарлар жана өсүмдүктөр дүйнөсү</p>	<p>Пландалган курулуш аймагындагы Кызыл китепке киргизилген өсүмдүктөр жана жаныбарлар</p>	<p>Кызыл китепке киргизилген өсүмдүктөрдүн түрүн жана малдардын миграция жолдорун изилдөө</p> <p>Курулуш аянтчасын жайгаштыруунун альтернативдүү варианттары</p>	<p>Подрядчик айлана-чөйрөгө тийген тассирди азайтуу чаралардын аткарылышына жооп берет.</p> <p>Иш-чаралардын аткарылышына Консультант мониторинг жана байкоо жүргүзөт.</p> <p>Жайыт комитети, жергиликтүү жамааттар, АРИС</p>

<p>Шамал жана суу эрозиясы</p>		<p>Суунун кармалышын камсыз кылуучу уюштуруу системасын жана агротехникалык иш-чараларды иштеп чыгуу, - жер кыртышын жумшарткыч же оюлган корпустары бар шаймандар менен жерди айдоо, - тилкелерде туташтыргычтарды жана толгомдорду пайда кылуу жолу менен жерди айдоо, - чуңкурларды жана үзүлмө тилкелерди пайда кылуу, - чуңкурларды жасоо, - кар токтотуу, - кар эрүүнү жөнгө салуу. Суу эрозиясы менен күрөшүүнүн агротехникалык жолдоруна жерди туур айдоо технологиясы кирет. Тагыраак айтканда, жерди терең айдоо эриген кардын сууларынын натыйжалуу кармалгандыгына байланыштуу топурактын сууну сиңирүүсүн жогорулатат. - топуракты жумшарткыч менен жабылган соконун чымды аңтаргыч бөлүгү менен жерди терең айдоо – контурдук айдоо. 4° чейинки тоонун тик боорлорун куралма (тепкичтүү) жол менен айдоо. - үзүлмө тилкелерди жасоо.</p>	<p>Подрядчик айлана-чөйрөгө тийген тассирди азайтуу чаралардын аткарылышына жооп берет.</p> <p>Иш чаралардын аткарылышына мониторинг жана контролду Айыл өкмөтү, жергиликтүү жамааттар, АРИС жүргүзөт.</p>
<p>Курулуш таштандылары</p>	<p>Жакын аймактын, топурактын жана суу ресурстарынын булгануусу</p>	<p>Мүмкүн болгон учурда таштандылардын бардык түрүн сорттоо, кайра пайдалануу жана иштетүү.</p> <p>Кайра пайдаланылбай жана иштетилбей турган таштандыларды жок кылуу; жергиликтүү компаниялар менен биргеликте таштандыларды өзүнчө таштандылар үйүлгөн жерлерге чыгаруу жана жок кылуу; таштандыларды ачык жерде өрттөөгө тыюу салуу.</p> <p>Курулуш жана демонтаж иштерин жүргүзүүдөн келип чыккан минералдык таштандылар жалпы жана органикалык таштандылардан бөлүнүүгө тийиш, суюк жана химиялык таштандылар сорттолуп, атайын контейнерлерде сакталууга тийиш.</p> <p>Таштандыларды чыгаруу жана утилдештирүү документтери тийиштүү түрдө жүргүзүлүүгө тийиш, анкени алар курулуш аянттарындагы таштандынын талаптагыдай жок кылынгандыгынын далили катары эсептелет.</p> <p>Турмуш-тиричилик таштандылары маселесине келгенде,</p>	<p>Подрядчик айлана-чөйрөгө тийген тассирди азайтуу чаралардын аткарылышына жооп берет.</p> <p>Иш чаралардын аткарылышына мониторинг жана контролду Айыл өкмөтү, жергиликтүү жамааттар, АРИС жүргүзөт.</p>

		жергиликтүү СЭС кызматтары таштандыны чогултуу жана утурумдук утилдештирүү үчүн таштанды чогултуучу резервуарларды уюштурууга тийиш.	
		Социалдык чөйрө	
Жумушчулардын жана тургундардын коопсуздугу	Курулуш иштериндеги өндүрүш жаракаттары	<p>Курулуш иштерин жана экологиялык коопсуздукту контролдоочу жергиликтүү инспекциялар; жергиликтүү калкка жүргүзүлө турган курулуш иштери жөнүндө тийиштүү түрдө маалымат берилиши керек.</p> <p>Өндүрүш процесстеринин адамдарга жана айлана-чөйрөгө тийгизген терс таасирин азайтуу максатында бардык курулуш иштери коопсуздук жана тартипти коргоо методдорун колдонуу менен жүргүзүлүшү шарт.</p> <p>Жеке коргонуу каражаттары коопсуздук стандарттарына (коргоочу атайын баш кийимдерди, маскаларды, зарыл учурда, курларды жана бут кийимдерди сөзсүз түрдө пайдалануу) жооп бериши талап кылынат.</p>	Подряддык уюм

4.7 Инвестициялар жана иш чаралар

Айыл өкмөттүн негизги пландалып жаткан иш аракети төмөндөгү багыттар боюнча:

- Мал жаюу системасын жакшыртуу
- Жайыттардын абалын жакшыртуу
- Жайыт инфраструктураларын өркүндөтүү жана реконструкциялоо
- Мал чарбасын өнүктүрүү
- Малдардын ден-соолугун жакшыртуу
- Климаттын өзгөрүүсүнө ыңгайлашуу
- Гендер басым жасоо менен кирше алып келүүчү иш аракеттер
- Билим даражасын жогорулатуу

17-таблица

№	Иш-чаралар	Каржы булактары, сом			Жалпы сумма, сом
		Башкалар / долбоор	Башкалар (демөөрчүлөр)	Жергиликтүү бюджет	
<i>20__-жыл</i>					
1	Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү				
2	“_____” участогундагы узундугу 3 км жолду калыбына келтирүү				
3	Айыл чарба малдарын уруктандыруу үчүн көчмө пункттарды уюштуруу				
Бардыгы					
<i>20__-жыл</i>					
1	Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү				
2	_____ участкасынын жайыттарын жакшыртуу максатында демонстрациялык участкаларды уюштуруу жана орнотуу				
3	Жана башка....				
4					

5					
Бардыгы					
<i>20__ -жыл</i>					
1					
2					
3					
4					
5					
Бардыгы					
<i>20__ -жыл</i>					
1					
2					
3					
Бардыгы					
<i>20__ -жыл</i>					
1					
2					
3					
Бардыгы					
Жалпы					

Эскертүү: Жогорудагы багыттар боюнча 17-таблицага иш-чаралар ар бир айыл аймактын муктаждыктарына жараша иштелип чыгат.

4.8 Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча пландын (мындан ары-ЖБП) аткарылышына мониторинг жана баалоо жүргүзүү боюнча иш-чаралар

18-таблица

№	Иш-чаралар	Методдор	Мөөнөтү	Жооптуу адамдар	Аткаруу далилдери	Индикаторлор
	Даярдоо этабы					
1	ЖБПП иштеп чыгууга, анын ичинде жайыттардын абалын жооптуу адамдарды аныктоо. Малдын анык санын эсептөө боюнча комиссияны түзүү (ар бир үйдө жана мал короолордо сурамжылоо жүргүзүү).	Талкуулар/сунуштар	1 күн	Айыл өкмөтү	Протокол, жооптуу адамдардын тизмеси	ЖБППны иштеп чыгуу жана жайыттардын абалын баалоо үчүн жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жооптуу адамдары аныкталды жана комиссия түзүлдү.
2	Расмий статистикалык маалыматты жыйноо	Документтерди карап чыгуу	1 жума.	Айыл өкмөтү	А/А статистика бөлүмүнөн алынган статистикалык маалыматтар жөнүндө справка.	Статистикалык маалыматтар
3	Жооптуу адамдарды окутуу, консультация берүү	Тренинг, консультация берүү, коштоо	2-3 күн	Айыл өкмөтү	Отчет	1-3 тренинг/консультациялар
4	Мониторинг жүргүзүлө турган участокторду аныктоо	Документтерди, карталарды, ж.б. кароо	0,5 күн	Айыл өкмөтү	Отчет	Участоктордун саны
5	Жайыттардын абалына баа берүү	Талаа жумуштары	3-7 күн	Айыл өкмөтү	Отчет	Бардык керектүү маалыматтар жыйналды
6	Жыйналган маалыматты киргизүү жана иштеп чыгуу, жайыттардын абалы боюнча маалыматтарды талдоо	Кабинеттик жумуш	2-3 күн	Айыл өкмөтү	Маалымат базасы (Excel электрондук таблицасы)	Маалымат базасы (Excel электрондук таблицасы), түшүмдүүлүк, жайыт участоктордун абалы жөнүндө маалымат
	Иштеп чыгуу стадиясы					
7	5 жылдык ЖБППнын аналитикалык/стратегиялык бөлүктөрүн төмөнкү бөлүктөрдү кошуу менен иштеп чыгуу: ✓ Жалпы маалыматтар. ✓ Жайыт ресурстары, инфратүзүмдөр жана алардын абалы.	Кабинеттик жумуш	1-3 жума	Айыл өкмөтү	5 жылдык ЖБППнын болушу	Негизги бөлүктөр камтылган 5 жылдык ЖБППнын болушу

№	Иш-чаралар	Методдор	Мөөнөтү	Жооптуу адамдар	Аткаруу далилдери	Индикаторлор
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Малдардын саны, алардын жайытка жана даярдалуучу тоюттарга болгон муктаждыктары. ✓ 5 жылга карата жайыттарды башкаруу жана пайдалануу, аларды жакшыртуу жана реабилитациялоо боюнча жамааттын орто мөөнөттүү планы. 					
	Жайыттарды пайдалануунун ар жылдык планы (мындан ары- ЖПЖП)					
8	<p>ЖПЖПны төмөнкү бөлүктөрдү кошуу менен иштеп чыгуу:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Айыл өкмөтүнүн иш аракеттеринин графиги. ✓ Жайыттарды пайдалануу сезону. ✓ Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү планы. ✓ ___-жылга карата шарттуу мал башынын иш жүзүндөгү саны. ✓ Жайыт пайдалануунун учурдагы жана пландаштырылган системасы. ✓ Жайыттарды, инфраструктурасын жана мал чарбасын өнүктүрүүнүн жана жакшыртуунун планы. ✓ Малдын ден соолугун коргоо тобунун иш- планы. ✓ ___-жылга карата бюджет. ✓ Жайыттарды мал жаюу жана башка максаттарда пайдалангандык үчүн жыйым. ✓ Жайыттарды пайдалануу режими жана бузуулар үчүн жоопкерчилик. 	Кабинеттик жумуш	1-3 жума	Айыл өкмөтү	Жылдык ЖБППнын болушу	Негизги бөлүктөр камтылган жылдык ЖБППнын болушу
	Макулдашуу стадиясы					
9	Жергиликтүү коомдоштуктун жыйынында (чогулушунда) ЖБППнын	Жыйын, сунуштар,	0,5 күн	Айыл өкмөтү, Жергиликтүү	Протокол. Комментарийлер	Талкуулардын протоколу. Документ макулдашылган.

№	Иш-чаралар	Методдор	Мөөнөтү	Жооптуу адамдар	Аткаруу далилдери	Индикаторлор
	алдын ала вариантын талкуулоо жана макулдашуу.	комментарий-лер		коомдоштук	жана сунуштар көрсөтүлгөн документ	Бардык сунуштар эске алынды.
10	ЖБППны ыйгарым укуктуу мамлекеттик органга райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгы (мындан ары-РАӨБ) кем жерин иштеп чыгуу менен макулдашууга жөнөтүү	-	2 күн	Айыл өкмөтү, РАӨБ	Протокол. Комментарийлер жана сунуштар эске алынган документ	Талкуулардын протоколу. Документ макулдашылган. Бардык сунуштар эске алынды.
Бекитүү стадиясы						
11	ЖБППнын финалдык долбоорун жергиликтүү кеңештин сессиясына бекитүүгө жөнөтүү. ЖБППны презентациялоо жана финалдык вариантын жактоо жана бекитүү	-	-	Айыл өкмөтү	Жергиликтүү кеңештин органы кароого кабыл алгандыгы жөнүндө кириш номерлүү кат. Протокол	Жергиликтүү кеңештин сессиясынын отуруму, Бекитилген жана мөөр басылган ЖБПП.
Ишке ашыруу стадиясы (ЖБППны ишке ашыруу боюнча иш-чаралардын тизмеги)						
12	Жергиликтүү коомдоштуктун жылдык жыйыны (чогулушу)	Чогулуш	1 күн	Айыл өкмөт	Протокол	Чогулуш
13	Жайыт пайдалануучулар менен келишимдерди түзүү, жайыт билеттерин берүү, төлөмдөрдү жыйноо	-	Мал жаюуга чейин	Айыл өкмөтү, бухгалтер	Келишимдер, квитанциялар	Келишимдердин/би-леттердин, квитанциялардын саны
14	Ветеринардык-профилактикалык иштердин аткарылышын контролдоо	Справканын болушун текшерүү	регулярно	үзгүлтүксүз	ЖДСП, ЖВ	Отчеттор
15	Мониторингдик топту түзүү, мониторинг боюнча иш-сапарлары чакан долбоорлорду жүзөгө ашыруу боюнча базалык көрсөткүчтөрдү жыйноо	Байкоо жүргүзүү, сурамжылоо, интервью	1 жолу, чакан долбоор башталганга чейин	ЧДТ	Отчет	Ишке ашыруунун жүрүшү тууралуу отчет
16	Чакан долбоорлорду жүзөгө ашыруу боюнча орто мөөнөттүү көрсөткүчтөрдү чогултуу үчүн мониторинг боюнча иш-сапарлары	Байкоо жүргүзүү, сурамжылоо, интервью	1 жолу, чакан долбоор боюнча иштин ортосунда	ЧДТ	Отчет	Иштин жүрүшү боюнча отчет
17	Чакан долбоорлорду жүзөгө ашыруу боюнча жыйынтыктоочу көрсөткүчтөрдү чогултуу үчүн	Байкоо жүргүзүү, сурамжылоо, интервью	1 жолу, чакан долбоор боюнча иштин аягында	ЧДТ	Отчет, АКТ	Отчет жана эгерде курулуш долбоору болсо, подрядчиктин өткөрүү акты

№	Иш-чаралар	Методдор	Мөөнөтү	Жооптуу адамдар	Аткаруу далилдери	Индикаторлор
	мониторинг боюнча иш-сапарлары					
18	Чыр-чатактарды чечүү жана жоюу боюнча иш-аракеттер	Сүйлөшүүлөр, жолугушуулар	үзгүлтүксүз	Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары	Тартип бузуулардын саны	Ички эрежелер тууралуу маалымат берүү боюнча чогулуштардын жана консультациялардын саны; Тартип бузуулардын саны
19	Жергиликтүү коомдоштуктун мүчөлөрүнө мониторинг жана баалоонун жыйынтыктары тууралуу маалымат берүү.	Чогулуш	Жылына бир жолу	Айыл өкмөтү	Протокол	Чогулуш
20	Зарыл учурда иш планына мониторинг жана баалоонун жүрүшүндө алынган жыйынтыктарды эске алуу менен өзгөртүүлөрдү киргизүү	Кабинеттик жумуш	Жылына бир жолу	Айыл өкмөтү	ЖБПЖП	Өзгөртүүлөрдүн, толуктоорлордун саны

5. ТИРКЕМЕЛЕР

№	Тиркемелердин аталышы	Документ	Эскертүү
1	Айыл өкмөтү менен Токой чарбасынын ортосундагы “Токой фондундагы жайыттарды убактылуу пайдалануу тууралуу” келишими	 Договор ГЛФ	
2	Жайыт ресурстарынын жалпы мүнөздөмөсү	 Характеристика пастбищных ресурс	
3	Жайыттардын абалына жүргүзүлгөн баалоонун жыйынтыктары	 Мониторинг жана баалоо таблицасы.	20__-жыл
4	Жайыттардын түшүмдүүлүгү, сыйымдуулугу жана алардын абалы.	 урож.ёмк.сост.	20__-жыл
5	Жайыттардын инфраструктурасы жана алардын абалы	 Инфраструктура	20__-жыл
6	Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүүнүн планы	 План МиОП	
7	Кыргыз Республикасында “кайчылаш сызыктар” методу менен жайыттардын абалын баалоо боюнча жетекчилик.	 №4-тиркеме “Колдонмо”	
8	Типтүү келишим. (2013-жылдын 13-сентябрындагы N 515 КР Өкмөтүнүн токтому менен бекитилген)		
9	Excel программасында иштелип чыккан бардык таблицалар	 Все таблицы ПСУИП фин.xlsx	Маанилүү! Ушул таблицаларды өзүнчө көчүрүп алуу керек.

Жайыттарды башкаруу жана
пайдалануу боюнча планын жана
жайыттарды пайдалануунун ар
жылдык планын иштеп чыгуу
тартиби жөнүндө типтүү жобого
Тиркеме

«БЕКИТИЛДИ»

_____ облусунун
_____ районуна караштуу
_____ айыл аймагынын
Жергиликтүү Кеңешинин сессиясында
“ _____ ” _____ 20__ - жыл

_____ Колу

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ _____ ОБЛАСТЫ
_____ РАЙОНУ _____ АЙЫЛ АЙМАГЫ

ТИПТҮҮ
ЖАЙЫТТАРДЫ ПАЙДАЛАНУУНУН 20__ -ЖЫЛГА КАРАТА ПЛАНЫ

МАЗМУНУ

1. ЖАЙЫТТАРДЫ ПАЙДАЛАНУУ ПЛАНЫ.....	3
1.1. Айыл өкмөтүнүн иш аракеттеринин графиги.....	3
1.2. Жайытты пайдалануунун сезону.....	4
1.3. Жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү чаралары	4
1.4. _____ жылга карата шартуу мал башынын иш жүзүндөгү саны	5
1.5. Жайыт пайдалануунун учурдагы жана пландаштырылган системасы	5
2. ЖАЙЫТТАРДЫ, ЖАЙЫТ ИНФРАСТРУКТУРАСЫН ЖАНА МАЛ ЧАРБАСЫН ӨНҮКТҮРҮҮ ЖАНА ЖАКШЫРТУУ БОЮНЧА ИШ АРАКЕТТЕРДИН ПЛАНЫ.....	7
2.1. Жайыттарды, инфраструктурасын жана мал чарбасын өнүктүрүүнүн жана жакшыртуунун планы	7
2.2. Малдын ден соолугун коргоо тобунун иш-чаралары.....	8
2.3. Айыл өкмөтүнүн бюджетти	10
2.4. Жайыттарды мал жаюу жана башка максатка пайдалануу үчүн жыйымдар	12
2.5. Жайыттарды пайдалануунун ар жылдык планынын аткарылышына мониторинг жана баа берүү	13
3. ЖАЙЫТТЫ ПАЙДАЛАНУУ РЕЖИМИ ЖАНА БУЗУУЛАР ҮЧҮН ЖООПКЕРЧИЛИК.....	15
3.1. Ички тартип эрежелери	15
3.2. Мал жаюу тартибин бузгандарга жоопкерчилик.....	15
4. ТИРКЕМЕЛЕР	16

1. ЖАЙЫТТЫ ПАЙДАЛАНУУ ПЛАНЫ

План Кыргыз Республикасынын “Жайыттар жөнүндө” Мыйзамына жана башка нормативдик укуктук актыларга негизделип _____ ААнын иштелип чыкты.

Пландын максаты: жайыттын абалын жакшыртуу; жайкы жана алыскы жайыттарга барууну жогорулатуу; кышкы тоюту жана ветеринардык алдын алуу иш-аракеттерди өнүктүрүү менен малдын ооруларын ___% азайтуу; малдын өлүмүн ___% азайтуу; сүт саап алууга жана малдын салмагын жогорулатууга, өз кезегинде мал чарбасынын өнүгүшүнө, коомчулуктун мүчөлөрүнүн кирешелерин жогорулатууга, жакырчылыкты кыскартууга, климаттын өзгөргөн шартында жайыт пайдалануучулардын таламдарын коргоого шарт түзөт. Планды толук ишке ашыруу үчүн жайыт башкарууга аялдардын жана жаштардын 30%нан кем эмесин тартуу пландаштырылууда.

1.1. Айыл өкмөтүнүн иш аракеттеринин графиги

№1 Таблица

№	Иш-чаралар	Айлар												жооптуулар	
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
		Аткарылгандыгы тууралуу белги, (+/-)													
1	Жергиликтүү коомдоштуктун жылдык чогулушу														Айыл өкмөтү
2	А/А малды саноо														Айыл өкмөтү
3	Сезон боюнча жайылып жүргөн малдын санын тактоо														Айыл өкмөтү
4	Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу планын иштеп чыгуу, жергиликтүү жамааттын чогулушунда талкуулоо, райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгында макулдашуу														Айыл өкмөтү
5	Жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча пландарын жергиликтүү кеңештин сессиясында бекитүү														Айыл өкмөтү/Жергиликтүү кеңеш
6	Жайыт пайдалануучулар менен келишим түзүү, жайыт билеттерин берүү														Айыл өкмөтү
7	Жайыт участкардун абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү														Айыл өкмөтү/мониторинг жана баалоо группасы
8	Ветеринардык алдын ала иш чаралардын аткарылышына көзөмөл														Айыл өкмөтү, малдын ден-соолугун коргоо

																тобу	
9	Жайыт инфраструктурасын жакшыртуу иш чаралары																Айыл өкмөтү
10	Малды көчүрүүнү уюштуруу																Айыл өкмөтү
11	Жайыт жыйымдарын чогултуу																Айыл өкмөтү
12	Айыл өкмөтүнүн дараметин жогорулатуу үчүн окуулар																Айыл өкмөтү

1.2. Жайыттарды пайдалануу сезону

Малды жайыттарга көчүрүү графиги Кыргызгидрометтин аба ырайы тууралуу божомолдорун (айлык божомол, 5 суткага божомол жана аба ырайы боюнча шашылыш билдирүүлөрдүн божомолу) эске алуу менен түзүлөт. Жайыт үчүн бир айга божомол, жумуш учурунда 5 суткалык божомолдун жана аба ырайы боюнча шашылыш билдирүүлөрдүн божомолу менен такталат. Аба ырайы боюнча шашылыш билдирүүлөр болгон учурда аба ырайынын бузулушунун (катуу жаан, кар, шамал) кесепетин кыскартуу иш аракеттери жүргүзүлөт. Бул иш аракеттер. «Экстремальные погодные условия и меры защиты от них, Бишкек, 2018» деген китепчеде сүрөттөлгөн. Мал жаюу графиги мал жаюу схемасынын ажырагыс бөлүгү болуп эсептелет.

Жайыттар жана башка мал жаюуга ылайыктуу жерлер мал жаюу мөөнөттөрү, малды колдо багуу боюнча төмөндөгү сезондорго бөлүнөт:

№2 Таблица

№	Сезондор	Мал жаюу/колдо багуу мөөнөттөрү	Күндүн саны	Эскертүү
1	Жазгы			Жаз мезгилинен күз мезгилине чейин мал жайыттарда жана мал жайылуучу учасктордо жайылат. Малды жайытка жаюунун жалпы узактыгы ___ күндү түзөт.
2	Жайкы			
3	Күзгү			
4	Кышкы			Кыш мезгилинде, б.а. ___ күн, мал адатта короодо багылат.

Маалыматтар боюнча _____ ШМБ жыл бою колго багылып, жайытка чыкпайт. Жайыттарга _____ ШМБ жайылат. _____-жылга жайыт билетти бар жайыт пайдалануучулардын тизмеси (___ адам). (Жайыт пайдалануучулардын тизмеси менен ушул жерден танышууга болот. *же №1 тиркемени караңыз*).

ЖП тизмеси.xlsx

1.3. Жайыттын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү чаралары

Жайыттын абалына мониторинг жана баалоо (мындан ары- МжБ) ар бир сезондо, жайыттагы өсүмдүктөрдүн максималдуу өсүү убагында өткөрүлүшү керек.

Бир нече жыл удаа мал жаюу графигине көзөмөл жасоо, жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо, айыл өкмөтүнүн жайыттарды башкаруу жана пайдалануу боюнча чечим кабыл алууга эң негизги маалымат булагы, инструменти болуп саналат.

№3 Таблица

№	Мониторинг жана баалоо жүргүзүү үчүн тандалган участок	МжБ жүргүзүү убактысы												жооптуулар	
		январь	февраль	март	апрель	май	июнь	июль	август	сентябрь	октябрь	ноябрь	декабрь		
		Аткарылгандыгы тууралуу белги (+,-)													
1															Айыл өкмөтү/МжБТ
2															
3															
4															
5															

1.4. _____ жылга карата шарттуу мал башынын иш жүзүндөгү саны

Айылдык аймакта жыл сайын малдын санынын эсеби жүргүзүлөт. _____ жылдын 1-январына карата малдардын шартуу башы эсептелет. (№4 таблица). Ал малдын бир нече түрүн камтыйт. Негизгисин ири мүйүздүү мал жандыктар түзөт. Негизинен жергиликтүү фермерлер сүт жана эт багытындагы уйларды жана эт багытындагы кой-эчкилерди кармашат. Сүт базарга жана сүт ташуучуларга сатылат.

№4 Таблица

№	Малдын түрү	Саны	Коэффициенти	ШМБ	Суткалык талап кылуу күнүнө 7, 5 кг.	1 күндүк кургак затка болгон муктаждык (кг)
1	ИММ		1,00			
2	Жаш мал (1жашка чейин)		0,7			
3	МММ		0,2			
4	Жылкы		1,0			
5	Жаш жылкы (1 жашка чейин)		0,7			
Баардыгы						
Кургак заттын жылдык керектелиши						

1.5. Жайыттарды пайдалануунун учурдагы жана пландалган системасы

_____ АА көпчүлүк жайыт участоктору 2-3 сезон колдонулат, ал эми айрым участоктордо мал жыл бою жайылат. Жайыттан сырткары _____ АА жайыт пайдалануучулары түшүм жыйналып алынгандан кийин аңыздарды да мал жаюу үчүн колдонушат. Өткөн жылдардагы жайыт башкаруу планына ылайык, жайыттардын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүлгөн (МжБ жыйынтыгын ушул жерден көрсөңүз болот же

№2 тиркемеде бериңиз). Баалоонун жыйынтыгы менен жайыттардын сыйымдуулугу сезондор боюнча аныкталган.

Мониторинг жана баалоо таблицасы.

Жайыттарды пайдалануунун учурдагы жана пландалган системасы

№5 Таблица

№	Участкалардын аталышы	Жалпы аянты (га)	Планга чейин (факт)			Пландан кийин		
			Жайыттын сыйымдуулугу ШМБ сезонго	Жайылуучу мал		Жайыттын сыйымдуулугу ШМБ сезонго	Жайылуучу мал	
				ШМБ	Жүк %		ШМБ	Жүк %
	Жаз. Жайыт мезгили		61 күн (01.04-31.05)			46 күн (16.04-31.05)		
	Жай. Жайыт мезгили		92 күн (01.06-31.08)			92 күн (01.06-31.08)		
	Күз. Жайыт мезгили		76 күн (01.09-15.11)			76 күн (01.09-15.11)		
	Кыш. Жайыт мезгили		136 күн (16.11-31.03)			151 күн (16.11-15.04)		

Жайыт пайдалануучуларды

2. ЖАЙЫТТАРДЫ, ЖАЙЫТ ИНФРАСТРУКТУРАСЫН ЖАНА МАЛ ЧАРБАСЫН ЖАКШЫРТУУ ЖАНА ӨНҮКТҮРҮҮ БОЮНЧА ИШ АРАКЕТТЕРДИН ПЛАНЫ

2.1. Жайыттарды, жайыт инфраструктурасын жана мал чарбасын жакшыртуу жана өнүктүрүү боюнча иш аракеттердин планы

Фокус топторду сурамжылоо жүргүзүүнүн жыйынтыгы менен өнүгүүнүн төмөндөгү таблицаладагы багыттары аныкталып, жергиликтүү коомдоштуктун жыйынында (чогулушунда) жактырылган (№ 6 таблицаны караңыз).

№6 Таблица

№	Иш чаралар	Кутулүүчү натыйжалар	Финансы булактары, сом			Жалпы суммасы, сом	Жооптуулар
			ЖК	Башка / долбоорлор	Башка (демөөрчүлөр)		
Жайытты жакшыртуу							
1	Жайыттын абалына мониторинг жана баалоо жүргүзүү	Дегредациянын себептери аныкталып, аларды четтетүү боюнча иш аракеттер	0	0	0	0	Айыл өкмөтү
Всего			0	0	0	0	
Инфраструктураны жакшыртуу							
2	Жол оңдоо узундугу ___ км “_____” участкада	“_____” участкасында жол оңдоо узундугу ___ км, ___ - ___ га аянттагы жайыт участогу бар	0	0	0	0	Айыл өкмөтү
Всего			0	0	0	0	
Мал чарбасын өнүктүрүү							
2	Айыл чарба малдарын мобилдик жасалма жол менен уруктандырууну уюштуруу	Айыл чарба малдарын мобилдик жасалма жол менен уруктандырууну уюштурулду	0	0	0	0	Айыл өкмөтү, жеке ветеринар
Баардыгы			0	0	0	0	
Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын адистеринин дараметин жогорулатуу							

					0	
Баардыгы		0	0	0	0	
Жыйынтыгы		0	0	0	0	

2.2. Малдын ден-соолугун коргоо тобунун (мындан ары-МДСК) иш-чаралары

№7 Таблица

№	Иш чаралардын аталышы	Өткөрүү ыкмасы	Индикаторлор, жыйынтыктар	Мөөнөттөрү/айлар	Жооптуулар	Аткарылгандыгы тууралуу белги, (+/-)
1.	МДСК тобуна төмөндөгү багыттар боюнча түшүндүрүү иш чараларын жүргүзүү: <ul style="list-style-type: none"> МДСК тобунун уюштуруу принциптери МДСК тобунун функциясы МДСК тобунун башка кызыкдар тараптар (Айыл чарба өнүктүрүү башкармалыгы, ветеринарлар, мал ээлери, айылдык ден соолук комитети) менен биргелешип иш алып баруусу. МДСК тобунун лидерин дайындоо 	Аңгемелешүү, жолугушуулар, тегерек столдор, семинарлар	Аткарылган иштер тууралуу отчет (жергиликтүү коомчулуктун отурумунун протоколу)	Январь-февраль	Айыл өкмөтү	
2.	МДСК тобунун мүчөлөрүнүн арасында иш бөлүштүрүү	МДСК тобунун мүчөлөрүнүн арасында иш тажрыйбасына жана жөндөмдүүлүгүнө жараша иш бөлүштүрүү	МДСК тобунун функциялары аныкталды, (ЖК отурумунун протоколу)	Январь-февраль	МДСК тобунун лидери	
3.	Жайыт комитетинин алдындагы МДСК тобунун мүчөлөрүнүн арасында түшүндүрүү жумуштарын жүргүзүү	Аңгемелешүү, семинарлар	Отчеттун болушу	октябрь	МДСК тобунун лидери	
4.	Ветеринардык объектилерди инвентаризациялоо, абалын изилдөө жана аларды күтүү жана эксплуатациялоо боюнча план иштеп чыгуу	Ветеринардык инфраструктуралардын бар же жок экендигин жеринен ветеринардык адистин катышуусу менен барып көрүү	Инвентаризация ,объектинин абалы, жакшыртуу боюнча актынын болушу	март	МДСК тобунун лидери	
5.	ЖВА адис менен биргеликте ветеринардык-профилактикалык иш чаралардын планын	Айыл өкмөтүнө малдын ден соолугун коргоо	Макулдашылган МДСК планынын көчүрмөсү	Январь, февраль	АӨ, МДСК тобунун	

	даярдоо (толук маалымат менен №4 тиркеме катары тиркениз)	планын макулдашуу			лидери ,ЖВА	
6.	Жугуштуу оорулар боюнча калк арасында түшүндүрүү жумуштарын уюштуруу, маалымат материалдарын даярдоо: Кызыкдар тараптарды тартуу менен баракчалар, буклеттер, ТВ жана радио берүүлөрдү уюштуруу	Маалымат материалдарын таркатуу менен жолугушууларды, тегерек столдорду, айылдын чогулуштарын өткөрүү	Протоколдор, катышуучуларын тизмеси, материалдарды таркатуу ведомосту	Январь-февраль	ЖК төрагасы, МДСК тобунун лидери ,ЖВА	
7.	Мал ээлерине малдын так санын билүүнүн кандай мааниси бар экендигин: түшүндүрүү: <ul style="list-style-type: none"> • Эпизоотиялык кырдаалга; • Ветеринардык иш чараларды пландоого; • Сатылып алына турган вакциналардын жана дарылардын көлөмүн аныктоого; • Мал чарба продукцияларын сатууга жана экспорттоого 	Аңгемелешүү,маалымат материалдарын таркатуу, чогулуштарда чыгып сүйлөө	Протоколдор, катышуучуларын тизмеси, материалдарды таркатуу ведомосту	март , октябрь	МДСК тобунун лидери	
8.	Мал ээлерин, фермерлерди тартуу менен эмне себептен ветеринардык-профилактикалык иштер толугу менен аткарылбай калгандыгын анализдө1, себептерин табуу жана келечекте мындай мүчүлүштүктөргө жол бербөө боюнча иш аракеттерди пландоо	ЖВА, мал ээleri арасында, ЖК малын толук эмдөөдөн өткөрбөгөндөрдүн тизмесин берүү	Малын эмдөөдөн толук өткөрбөгөндөрдүн тизмеси, түзүлгөн акт	Апрель, декабрь,	МДСК тобунун лидери	
9.	Мал санакка катышуу	АӨ, ЖК буйругу менен ар бир короого кирип, мал саноо	Түзүлгөн акт	Ноябрь, декабрь	ЖК төрагасы, МДСК тобунун лидери	
10.	МДСК планына мониторинг жүргүзүү, жыйынтыгы менен жакшыртуу боюнча сунуштар камтылган маалымат даярдоо, ЖК отурумунда талкуулоо	Маалыматтардын негизинде кырдаалды анализдөө, түзүлгөн актылар менен МДСК планын салыштыруу	ЖК отурумунун протоколу	Квартал сайын (март, июнь, октябрь, декабрь)	МДСК тобунун лидери	
11.	МДСК планынын календардык графигин түзүү	Графикти МДСК тобунун мүчөлөрүнө таркатуу	Аткарууга жооптуу МДСК тобунун мүчөлөрү көрсөтүлгөн грфигтин болушу	январь	МДСК тобунун лидери	
12.	МДСК планынын ишке ашыруу боюнча отчётту	МДСК тобунун	Отчёттун көчүрмөсү	Квартал	ЖК	

Сапар чыгымдары	0	0	0	0	0	0	0	0
Атайын техникаларды кармоого	0	0	0	0	0	0	0	0
Канц. товар	0	0	0	0	0	0	0	0
Башка чыгымдар	0	0	0	0	0	0	0	0
Баардыгы	0	0	0	0	0	0	0	0
Баардык чыгымдардын жыйынтыгы	0	0	0	0	0	0	0	0

Кирише бөлүгү

№9 Таблица

№ п/п	Көрсөткүчтөр	Суммасы, сом	Квартал боюнча пландык кирешелер			
			I	II	III	IV
1.	Жайытты мал жаюу максатында пайдалануудан түшкөн кирешелер (_____ ШМБ _____ сом)					
2.	Жайытты башка максаттарда пайдалануудан түшкөн кирешелер (____ га _____ сом)					
	Баары					
	Башкалар/долбоорлор	0	0	0	0	0
	Башка демөөрчүлөр (АО, элдик салым, ж.б.)	0	0	0	0	0
	Каржы резервдик фонду (КРФ)					
	Баары					
	Жалпы кирешелер					

2.4. Жайыттарды мал жаюу жана башка максаттарда пайдалануунун жыйымдары

№10 Таблица

Жайыттарга мал жайып пайдалангандык үчүн жыйым				
№	Малдын түрү	Саны	1 башка, жайыт пайдалангандык үчүн жыйым	Жылга, төлөмдүн жалпы суммасы
1.	ИММ			
2.	Музоо (1 жашка чейин)			
3.	Кой эчки			
4.	Жылкы			
5.	Кулун (1 жашка чейин)			
6.	Топоз			
7.	Мамалак (1 жашка чейин)			
Бардыгы				
Жайыттарды башка максаттарда пайдалангандык үчүн жыйым				
	Түрү	Аянты, га	Жыйым, сом/га	Жылга, жалпы суммасы
1	Фермерлерге кышкы тоюттарды даярдоо үчүн жайытты пайдаланууну камсыз кылуу			

2.5 . Жайыттарды пайдалануунун ар жылдык планынын аткарылышына мониторинг жана баалоо

Таблица №10

№	Иш-чаралар	Методдор	Мөөнөтү	Жооптуу	Аткарылгандыгы тууралуу маалымат	Индикаторлор
1	Жергиликтүү коомдоштуктун жылдык чогулушу	Жыйындар	1 күн	Айыл өкмөтү	Протокол	Жыйындар
2	Жайыт пайдалануучулар менен келишимдерди түзүү, жайыт билеттерди берүү, жыйымдарды жыйноо	-	Жайытка чейин	Айыл өкмөтүнүн жайыт боюнча адиси	Келишим, квитанции	Келишимдердин саны/белеттердин, квитанциялардын
3	Ветеринардык-профилактикалык жумуштардын аткарылыштары боюнча контрол.	Справкаларды текшерүү.	Үзгүлтүксүз	МДСКтобу, ЖВ	Отчеттор	Отчеттор
4	Мониторинг тобун түзүү, микро-долбоорлорду ишке ашыруу үчүн базалык көрсөткүчтөрдү жыйноо боюнча мониторингге чыгуу.	Байкоо, сурамжыло, маек	Микро-долбоордун башталышында 1жолу	Монит.группасы	Отчет	Иштин жүрүшү боюнча отчет
5	Микро-долбоорду аткаруу үчүн орто мөөнөтүү көрсөткүчтөрдү жыйноо боюнча мониторингге чыгуу	Байкоо, сурамжыло, маек	Микро-долбоордун ортосунда 1жолу	Монит.группасы	Отчет	Иштин жүрүшү боюнча отчет
6	Микро-долбоордун жыйынтыктоочу көрсөткүчтөрүн жыйноо боюнча мониторингге чыгуу	Байкоо, сурамжылоо, маек	Микро-долбоордун жумушу бүткөндөн кийин 1жолу	Монит.группасы	Отчет, АКТ	Отчет и акт сдачи работ от подрядчика, в случае если строительный проект
7	Конфликтерди чечүү жана жоюу боюнча иш аракеттер	Сүйлөшүүлөр, жолугушуулар	Үзгүлтүксүз	Айыл өкмөтү	Мыйзам бузуулардын саны	Ички эрежелерди маалымдоо боюнча консультациялардын жана жолугушуулардын саны; Мыйзам бузуулардын саны
8	МжБнун жыйынтыгы боюнча жергиликтүү коомдоштуктун мүчөлөрүнө маалымдоо	жолугушуулар	Жылына 1 жолу	ЖК төрагасы, ЖК мүчөлөрү,	Протокол	Жыйындар

№	Иш-чаралар	Методдор	Мөөнөтү	Жооптуу	Аткарылгандыгы тууралуу маалымат	Индикаторлор
				МДТ		
9	МжБ процессинде алынган натыйжаларды эске алуу менен зарылдыгына жараша иш планга өзгөртүүлөрдү киргизүү	Кеңсе жумушу	Жылына 1 жолу	ЖК төрагасы, ЖК мүчөлөрү,	ЖПБКП	Өзгөртүүлөрдүн жана толуктоолордун саны

3. ЖАЙЫТТАРДЫ ПАЙДАЛАНУУ РЕЖИМИ ЖАНА БУЗУУ ҮЧҮН ЖООПКЕРЧИЛИК

3.1. Ички эрежелери

➤ **Мал жаюу мөөнөттөрү**

- Жайыт сезону _____ башталат (күнү жана айы).
- Жайыт сезону _____ аяктайт.
- Жайлоолорго көчүрүү _____ дан _____ чейин .
- Жайлоолордон көчүп келүү _____ дан _____ чейин.

➤ **Жайыт сезонунда колго алып калуугу уруксат берилген малдын саны:**

ИММ– _____; ат – _____; кой, эчки – _____;

➤ **Жайыт акы төлөөнүн мөөнөттөрү**

Жайыт билети үчүн:

50% - 15-апрелден кечиктирилбестен;

50% - 1-ноябрдан кечиктирилбестен;

Жайытты башка максатка пайдаланган учурда:

Эс алууну жана туризмди уюштургандар үчүн -

50% - келишим түзүлөөрү менен;

50% - келишим түзүлгөндөн 3 ай аралыгында;

Жайыттарды башка максаттарга пайдалануу үчүн жыйым 100% төлөнөт.

➤ **Жайыт билетинде көрсөтүлгөн малдын саны мал санактын маалыматтарына дал келиши керек;**

➤ **Малчылар жайыт билетинде көрсөтүлгөн гана участокторго мал жаюуга милдеттүү;**

Баардык жайыт пайдалануучулар, жайытты пайдалануунун жогоруда көрсөтүлгөн режимдерин аткарууга милдеттүү.

Жогорудагы жайыт режимин бузгандар Кыргыз Республикасынын учурдагы мыйзамдарынын негизинде жоопко тартылышат.

3.2 Мал жаюу эрежелерин бузгандыгы үчүн жоопкерчилик

Малдары айдоо аянттарына кирген жаныбарлардын ээлерине төмөнкүдөй жаза чаралар колдонулат:

- Эгерде _____ (күнү жана айы) айдоо аянттарына кирген малдарга-----эскертүү

- Эгерде мал жандыктар айдоо аянтына _____ кийин кирсе: ИММ үчүн 1 жолу айып пул _____ сом, 2 жолу штраф _____ сом, ал эми анда болбой мал жандыктар айдоо аянттарына түшө берсе анда чыгымды төлөө менен жана иш аксакалдар сотуна өткөрүлөт, аксакалдар соту айып пулдун көлөмүн белгилешет

-Эгерде мыйзам бузуу экинчи жолу кайталанса, төлөмдүн суммасы эки эсеге көбөйөт. Алар мыйзамга ылайык айып пулду төлөөдөн баш тарткандыгы үчүн жоопкерчилик тартышат.

- Айылдык кеңеш жергиликтүү тургундардын малын баккан чабандарга төмөнкүдөй төлөмдү белгилейт:

1 баш ИММга айына _____ сом, кой-эчкиге 1 башка айына – _____ сом.

- Ар бир жалданма чабан менен 3 тараптуу келишим түзүлөт (АӨ, жайыт пайдалануучу жана чабан). Чабандар тарабынан малдын акысын өзүм билемдик менен көтөргөндүгү үчүн Кыргыз Республикасынын Укук бузуулар жөнүндө кодексине ылайык жоопкерчиликке тартылат.

4. Тиркемелер

Тиркеме №1. _____ жылдагы АА жайыт пайдалануучулардын тизмеси	 ЖП тизмеси.xlsx
Тиркеме №2. _____ жылга МжЖБ	 МиОП 2018г
Тиркеме №3. _____ жылга участоктордо жүктү азайтуу үчүн жайыт пайдалануучуларды көчүрүү	 Перемещение П/П
Тиркеме №4. _____ жылга жеке ветеринарлардын малдын ден-соолугун коргоо боюнча иш-чаралары	 План работы ЧВ по ОЗЖ
Жайыттарды пайдалануунун жылдык планынын иштелип чыккан баардык таблицалары	 Все таблицы ЕПИП фин на базе Искра..x